

PSYCHIATRA

EPIDEMIOLOGIA

Zaburzenia psychiczne są w Polsce są poważnym i narastającym problemem. Coraz częściej traktowane są jako choroba cywilizacyjna XXI wieku.¹

Szacuje się, że około 8 mln Polaków cierpi na zaburzenia psychiczne. Według badania EZOP, około 24% dorosłych Polaków w wieku produkcyjnym, to jest od 18 do 64 lat, w czasie badania lub kiedykolwiek w życiu miało objawy zaburzenia psychicznego.²

Depresja znajduje się na liście 20 najważniejszych przyczyn niepełnosprawności.³

Liczbę dzieci, które z rozmaitych przyczyn mogą wymagać kontaktu z opieką psychologiczno-psychiatryczną, ocenia się na 630 tysięcy.⁴

Dla tych 630 tysięcy dzieci państwo polskie przygotowało miejsca w 34 oddziałach szpitalnych i 465 czynnych zawodowo psychiatrów dziecięcych.⁵

Z raportu Sieci Obywatelskiej Watchdog Polska wynika, że standard WHO to 10 lekarzy specjalistów psychiatrii dzieci i młodzieży na 100 tys. małoletnich. W naszym kraju jest ich 379 na ponad 7 mln dzieci, 31 oddziałów całodobowych zatrudnia 117 psychologów, a więc na oddział przypadają niecałe 4 etaty.⁶

Na opiekę psychiatryczną, w tym leczenie uzależnień (wspólnie dorośli i dzieci), od lat przeznaczana się 3,4-3,5 proc. z budżetu Narodowego Funduszu Zdrowia, z czego jedynie 0,7 proc. całego budżetu na zdrowie to środki dedykowane dzieciom.⁷

Pandemia Covid-19 wywarła i ciągle wywiera ogromny negatywny wpływ na zdrowie psychiczne i samopoczucie ludzi na całym świecie. Obniżony nastrój, obniżona samoocena, depresja, stany lękowe, objawy nerwicowe lub pogorszenie zdrowia psychicznego w trakcie pandemii Covid-19 deklarowało 48% Polaków.⁸ Bardzo zatrważające są również dane dotyczące samobójstw w Polsce. W grupie wiekowej do 18. roku życia, w latach 2018-2021, zanotowano ponad 31% wzrost.

W omawianym czasie notuje się również ogólny wzrost prób samobójczych od 11 139 w roku 2017 do 13 798 w roku 2021 (19% wzrost), natomiast w grupie poniżej 18. roku życia ten wzrost sięga 51%.⁹

O wroście problemu Polaków ze zdrowiem psychicznym, w tym z depresją, świadczą również dane dotyczące zwolnień chorobowych po wybuchu pandemii Covid-19. W 2020 r. wszystkie absencje

¹ https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/175/plik/ot-674_zdrowie_psychiczne.pdf

² <https://ezop.edu.pl/wyniki/>

³ https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/175/plik/ot-674_zdrowie_psychiczne.pdf

⁴ <https://www.termedia.pl/mz/Plan-naprawy-polskiej-psychiatrii,41669.html>

⁵ https://nil.org.pl/uploaded_files/1612515298_zestawienie-nr-04.pdf

⁶ Psychiatria dzieci i młodzieży w Polsce, raport Sieci Obywatelskiej Watchdog Polska.

⁷ [Plan naprawy polskiej psychiatrii - Menedżer Zdrowia – Termedia](#)

⁸ Gujski M., Jankowski M., Pomyśl o sobie – sprawdzamy zdrowie Polaków w Pandemii, Warszawa

2022, https://raport-zdrowia.wpcdn.pl/Raport_o_zdrowiu_ABCzdrowie.pdf

⁹ Komenda Główna Policji, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zamachy-samobojcze>

chorobowe Polaków z tytułu zaburzeń psychicznych stanowiły 10,8%, co stanowi 27% wzrost w stosunku do 2019 (8,5% wszystkich absencji).¹⁰

Największy wzrost absencji chorobowej z powodu stresu i depresji nastąpił w roku pandemicznym 2020 w porównaniu do 2019 r. – o 40% (z 12,6 mln dni do 17,6 mln dni).¹¹

PSYCHIARIA – SYSTEM

Ministerstwo Zdrowia przygotowało kompleksową reformę systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w oparciu o nowy model udzielania świadczeń. Celem reformy jest m.in. zapewnienie wszystkim dzieciom i młodzieży w kraju właściwej opieki psychiatrycznej poprzez wyrównywanie różnic pomiędzy poszczególnymi regionami oraz zapobieganie nadmiernemu obciążeniu oddziałów psychiatrycznych poprzez rozwój pomocy dla pacjentów z zaburzeniami psychicznymi na pozostałych poziomach referencyjnych.

- Nowy model systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży składa się z trzech poziomów referencyjnych¹²:
 - **I poziom referencyjny - Ośrodki środowiskowej opieki psychologicznej i psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży**, gdzie udzielane są świadczenia w zakresie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej przez psychologów psychoterapeutów i terapeutów środowiskowych. Takie ośrodki udzielają pomocy tym dzieciom, które nie potrzebują diagnozy psychiatrycznej lub farmakoterapii. Docelowo planowane jest aby w każdym powiecie lub grupie powiatów funkcjonował taki ośrodek. Pierwsze ośrodki rozpoczęły działalność w kwietniu 2020 roku - obecnie jest ich 339¹³.
 - **II poziom referencyjny - Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży – poradnia zdrowia psychicznego**, gdzie realizowane są świadczenia ambulatoryjne przez lekarzy psychiatrów, psychologów oraz psychoterapeutów. W ramach poradni zdrowia psychicznego i na oddziale dziennym psychiatrycznym rehabilitacyjnym dla dzieci, realizowane są świadczenia przez lekarzy psychiatrów, psychologów, psychoterapeutów, terapeutów zajęciowych. Założeniem jest aby jeden ośrodek obejmował wsparciem kilka sąsiadujących ze sobą powiatów. Obecnie jest 112 ośrodków¹⁴
 - **III poziom referencyjny - Ośrodki wysokospecjalistycznej całodobowej opieki psychiatrycznej**, gdzie realizowane są świadczenia stacjonarne przez lekarzy psychiatrów, psychologów, psychoterapeutów, terapeutów zajęciowych. Ze względu na bezpieczeństwo pacjentów konieczne jest aby w każdym województwie funkcjonował co najmniej jeden taki ośrodek. W ośrodkach tych będą się także kształcili przyszli lekarze psychiatry i inni specjaliści systemu. Obecnie jest 25 ośrodków¹⁵

¹⁰ <https://www.zus.pl/documents/10182/39590/Absencja+chorobowa+w+2020+roku.pdf/3228aa46-e37b-fc6c-66e4-0ccb3fd72b87>

¹¹ <https://www.politykazdrowotna.com/76081,rosnie-liczba-zwolnien-z-powodu--stresu-i-depresji>

¹² Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 14 sierpnia 2019 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień (Dz.U. poz.1640 z późn. zm.) oraz strona Ministerstwa Zdrowia <https://www.gov.pl/web/zdrowie/informacja-o-aktualnym-stanie-prac-nad-reforma-w-systemie-ochrony-zdrowia-psychicznego-dzieci-i-mlodziezy>

¹³ Wykaz ośrodków I,II, III stopnia referencyjnego systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży (stan na 1 września 2022 r.) <https://www.nfz.gov.pl/dla-pacjenta/informacje-o-swiadczeniach/ochrony-zdrowia-psychicznego-dzieci-i-mlodziezy/>

¹⁴ Wykaz ośrodków I,II, III stopnia referencyjnego systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży (stan na 1 września 2022 r.) <https://www.nfz.gov.pl/dla-pacjenta/informacje-o-swiadczeniach/ochrony-zdrowia-psychicznego-dzieci-i-mlodziezy/>

¹⁵ Wykaz ośrodków I,II, III stopnia referencyjnego systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży (stan na 1 września 2022 r.) <https://www.nfz.gov.pl/dla-pacjenta/informacje-o-swiadczeniach/ochrony-zdrowia-psychicznego-dzieci-i-mlodziezy/>

Nowy model systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży

- Zgodnie z danymi NFZ (stan na 1 września 2022 r.), łącznie jest 476 ośrodków I, II, III stopnia referencyjności¹⁶.

- Wśród barier dla reformy pojawiła się przede wszystkim kwestia finansowania i rozliczania ośrodków. Poziom finansowania ośrodków powinien gwarantować ich stały rozwój, utrzymanie kadry specjalistów, stosownego usprzętowania, a co za tym idzie – także podnoszenia jakości wykonywanych usług. Problem stanowi również pozyskanie wykwalifikowanej kadry, szczególnie w przypadku mniejszych miejscowości. Podkreślano również, że należy rozwijać współpracę z innymi instytucjami, w tym ze szkołami czy ośrodkami pomocy społecznej, a także stworzyć przestrzeń wymiany doświadczeń i dobrych praktyk między placówkami. Powinna być także utrzymywana zasada braku kwalifikacji terytorialnej¹⁷.
- W aktualnym planie finansowym na rok 2022. Fundusz planuje przeznaczyć na świadczenia dla dzieci i młodzieży ok. 640 mln. zł¹⁸
- Nakłady na koszty świadczeń opieki zdrowotnej NFZ w rodzaju opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień, w tym psychiatria dziecięca (z uwzględnieniem środków na koszty świadczeń opieki zdrowotnej w ramach programów pilotażowych w centrach zdrowia psychicznego) systematycznie rosną w latach 2018-2022 z kwoty 2 843 790 tys. zł w 2018 r. do kwoty 5 358 851 tys. zł w 2022 r. (plan aktualny wg stanu na dzień 24.06.2022 r.) i są wyższe o kwotę 2 515 061 tys. zł, tj. o 88,44%¹⁹
- Według danych Komendy Głównej Policji w 2021 r. odnotowano 5201 zamachów samobójczych zakończonych zgonem. Największa liczba dotyczyła grupy wiekowej 35-39 lat.²⁰

¹⁶ Wykaz ośrodków I,II,III stopnia referencyjnego systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży (stan na 1 września 2022 r.) <https://www.nfz.gov.pl/dla-pacjenta/informacje-o-swiadczeniach/ochrony-zdrowia-psychicznego-dzieci-i-mlodziezy/>

¹⁷ Grzegorz Błażewicz, zastępca Rzecznika Praw Pacjenta, podczas posiedzenia Podkomisji stałej do spraw zdrowia psychicznego (nr 15) z 5 lipca 2022 r. <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PosKomZrealizowane.xsp?komisja=ZDR02S#15>

¹⁸ Odpowiedź Ministra Zdrowia z 28 czerwca 2022 r. na interpelację Posła Grzegorza Napieralskiego <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/interpelacja.xsp?typ=INT&nr=34125>

¹⁹ Odpowiedź Ministra Zdrowia do Rzecznika Praw Obywatelskich <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-system-ochrony-zdrowia-psychicznego-premier-mz-odpowiedz>

²⁰ Dane Komendy Głównej Policji, Zamachy samobójcze zakończone zgonem- grupa wiekowa, dzień tygodnia – 2017-2021, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zamachy-samobojcze/63803,Zamachy-samobojcze-od-2017-roku.html>